

به نام خدا

سیزدهمین نشست از سلسله نشست‌های در محضر نور، یکشنبه نوزدهم اردیبهشت‌ماه، مطابق با بیست‌وششمین روز از ماه مبارک رمضان برگزار شد. در این وبینار، دکتر فروع السادات سجادی‌فر، با موضوع «اخلاق حسن و خوش‌گمانی و خوش‌گفتاری» سخنرانی کرد.

خانم دکتر سجادی‌فر در ابتدای سخن خود اشاره کرد که با توجه به عنوان سخنرانی خود و مقارنت با بیست‌وششمین روز از ماه مبارک رمضان به آیانی از سوره حجرات در جزء بیست و شش قرآن کریم خواهد پرداخت. او ادامه داد سوره مبارکه حجرات، سوره‌ای است که مباحث و مضامین اخلاقی در آن مطرح شده است و ما در این سخنرانی بر آیات ۱۰ تا ۱۳ این سوره تمرکز خواهیم کرد. در عین حال، از آنجا که این ایام متعلق به امیر مؤمنان (ع) است، شایسته است برای فهم این آیات از خطبه ۱۷۶ نهج‌البلاغه (صبحی صالح) یاری بجوییم. خداوند سبحان در سوره حجرات آیه ۱۰ می‌فرماید: *إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ*. آیه مؤمنین را برادر یکدیگر دانسته است و به تبع این عنوان برادری فرموده است «فاصلحوا»، یعنی لازمه اخوت در یک جامعه دینی، ایجاد بسترهای اصلاح است و در ادامه می‌فرماید اگر می‌خواهید مورد رحمت الهی واقع شوید باید بر این اخوت و مسیر اصلاح پایبند باشید. از همین رو، در خطبه ۱۷۶ امیرالمؤمنین فرموده‌اند که خداوند به هیچ یک از پیشینیان به دلیل تفرقه، خیری عطا نکرده است و این نشان می‌دهد اگر جامعه‌ای به دنبال رحمت و خیر است باید در جهت تعاون و همدلی و دور بودن از تفرقه گام بردارد. در آیات بعدی نحوه پیاده‌سازی ایجاد یک فضای اخلاقی و فضای رحمانی را تبیین می‌کند. می‌فرماید *يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرُ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ*. اولین پیامی که در ادامه فضای برادری به مؤمنان می‌دهد این است که یکدیگر را مسخره نکنید و این نشان می‌دهد لازمه ایمان این است که افراد به این باور برسند که شاید دیگران از خودشان بهترند. این یکی از آموزه‌های اخلاقی دینی است که اصل بر کوچک شمردن خود و احترام به دیگران است. البته می‌دانیم بیشتر نفس انسان است که او را متمایل به هوا و هوس می‌کند. این تعبیری است که امام علی (ع) در همین خطبه می‌فرماید و سپس می‌فرماید که یکی از سخت‌ترین کارها این است که انسان خود را از کشش به سمت هوای نفس دور کند و راه عملی شدن آن در این است که بیشتر به خود پردازد به جای آن‌که به دیگران مشغول باشید در آیه شریفه هم می‌فرماید *هَمْدِيغَر رَا مَسْخَرَه نَكْنِيِد چَه بَسَا أَنَهَا از شَمَا بَهْتَرِنِد*. سپس می‌فرماید *وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ*، یعنی انسان در حضور دیگران در صدد بردن آبروی دیگری نباشد. البته فقط اشاره نشده که آبروی

دیگران را نبرید، بلکه می‌فرماید انفسکم یعنی آبروی خودتان را نبرید که این تعبیر عمیق‌تری از بی‌آبرو کردن دیگران است. اگر صرفاً بگویی دیگران را بی‌آبرو نکن، معنایش این است که به یک «خود» و یک «دیگری» قائل هستی، ولی وقتی می‌گویی خودتان را بی‌آبرو نکنید معنی‌اش این است که دیگران از شمایند؛ افراد یک جامعه به منزله نفوس هم هستند و این تعبیر قرآن حکایت از یک امر فطری می‌کند که بشر فطرتاً زیست اجتماعی دارد و لازمه این زیست اجتماعی، احساس امنیت و آرامش افراد در کنار یکدیگر و احترام متقابل آنها به هم است. یک جامعه دینی باید به این باور برسد که افراد آن جامعه از نفس همدیگرند و اگر جامعه‌ای به یک بی‌اعتمادی درونی برسد، راه‌های پیشرفت را برای خودش مسدود کرده استوَلَّا تَنَابَرُوا بِاللَّقَابِ، مراقب باشید لقب‌های سوء به هم ندهید. بنا به قول مفسرین منظور هر تعبیری است که شنونده را دچار رنجش می‌کند و سپس می‌فرماید بِنَسِ الْإِسْمِ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ، بسیار ناشایست است که شما عنوان فسق، یعنی تعبیر ناهنجار را برای افرادی که در مجموعه مؤمنین قرار گرفته‌اند به کار ببرید و این بسیار ناپسند است. سپس می‌فرماید وَمَنْ لَمْ يَتَّبِعْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ، اگر چنین کنید و توبه نکنید ظالمید. علی‌رغم اینکه خطاب آیات به مؤمنین است، اما کسانی را که به چنین رفتار ناشایستی عادت کرده‌اند، ظالم می‌شمارد. سپس می‌فرماید يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ ای مؤمنین از بسیاری ظن‌ها اجتناب کنید. آیه‌ای در سوره نور هست که مفسرین آن را مکمل این آیه می‌دانند [آیه ۱۲ سوره نور: لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَأَنفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ] در سوره نور خداوند مؤمنان را دعوت می‌کند که نسبت به هم حسن ظن داشته باشند و در آیه ۱۲ سوره حجرات می‌فرماید بسیاری از ظنون، به معنای گمانه‌های سوء، گناه است. در جامعه ایمانی افراد نسبت به هم نگاه مثبت دارند. امیرالمؤمنین در همین خطبه می‌فرماید خوش به حال کسی که رسیدگی به عیب‌های خودش، او را از عیوب دیگران بازداشته است و این یک مشی و شیوه در زندگی مؤمن است که عادت کند به جای پرداختن به نقاط ضعف دیگران به ضعف‌های خود پردازد و بدین ترتیب دیگران از آزار او در امان‌اند. در ادامه حضرت می‌فرماید فَكَانَ مِنْ نَفْسِهِ فِي شُغْلٍ، وَالنَّاسُ مِنْهُ فِي رَاحَةٍ؛ این فرد دائماً مشغول مسائل خودش است و مردم از دست او راحت‌اند. نقطه عکس این است که وقتی انسان از خود غافل می‌شود از ضعف خود غفلت کرده و دیگران از او آسیب می‌بینند می‌فرماید و لا تجسسوا. تجسس نکنید (در قرآن هم تجسس داریم و هم تجسس، تجسس به دنبال نقاط خیر بودن و تجسس به معنای به دنبال نقاط ضعف بودن است. به مؤمنین توصیه می‌کند تجسس نکنید چون غیر از اینکه از خودتان غافل می‌شوید دچار غیبت می‌شوید. وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا يُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ و این تعبیر نشان‌دهنده

شدت ناپسندی این عمل است. باز هم آخ به کار برده شده است ، یعنی در یک جامعه دینی افراد به منزله برادرند. **وَاتَّقُوا اللَّهَ يَا آللَّهِتَوَابَّرِحِيمٌ** از نشانه‌های تقوا، نگه داشتن و محافظت زبان است. در خطبه ۱۷۶ امیر مؤمنان می‌فرماید فردی که بر خودش مسلط است، زبانش را همچون گنجی حفظ می‌کند و مهار زبانش در دست خودش است. سپس حضرت می‌فرماید **إِنَّ لِسَانَ الْمُؤْمِنِ مِنْ وَرَاءِ قَلْبِهِ وَإِنَّ قَلْبَ الْمُنَافِقِ مِنْ وَرَاءِ لِسَانِهِ** بعد حضرت می‌فرماید من هیچ بنده باتقوایی را ندیدم مگر اینکه زبانش را نگه دارد. این نشان می‌دهد چقدر این کار در تعالی روح انسان مؤثر است. حضرت می‌فرمایند زبان انسان مؤمن پشت قلبش است . زبان انسان مؤمن در پی اندیشه‌اش عمل می‌کند. در واقع اول فکر می‌کند و بعد سخن می‌گوید در حالی که در منافق، اول زبان کار می‌کند و بعد قلب. آن کسی که زبانش را مهار کند، به درجات عالی ایمان می‌رسد. در همین مورد امیر مؤمنان از رسول اکرم (ص) نقل می‌کند که ایمان در فرد استقرار و قوام نمی‌یابد مگر اینکه زبانش به یک اطمینان و استقرار و مقاومت برسد. زبان انسان نشان از شخصیت و باورهای او دارد.

در پایان دکتر سجادی فر آرزو کرد که همه بتوانیم به معرفت کلام خدا دست یابیم و این معرفت را در عمل خود جاری کنیم.